

Political Transition in Arab Countries: A Comparative Analysis of Egypt and Iran**

Daorai Limsaihua*

Abstract

This article focuses on the political transition in the Arab countries in the Middle East and North Africa that was triggered by people's uprisings for democracy in 2010. To better analyze this phenomenon, the author compares the similarities and differences in two Arab countries that experienced the people's uprisings. The comparison of the political transition in Egypt and Iran helps us to understand that similar factors can't lead to the same establishment of democratic regimes in the Arab countries. The results indicated that similar factors that lead to the political transition in Egypt and Iran were authoritarian regime, corruption, the conflict of political elites, economic problems such as high-priced goods, high unemployment rate, high inflation rate and age demographic structure whose majority age (20-35 years old). The important difference was the role of army. More specifically, the Egyptian army always supported the protesters while the Iranian army actively backed the government.

Keywords: *political transition, Arab Spring, Egypt, Iran*

*Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Klong Nuang, Klong Luang, Phatum Thani 13180. Email limsaihua@yahoo.com

**Received May 6, 2016 ; Accepted January 10, 2017

การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย ในอาหรับ : ศึกษาเปรียบเทียบอียิปต์ และอิหร่าน**

ดาวราย ลิมส์่ายหัว*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเสนอปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยในอาหรับที่เกิดการปฏิวัติและการตื่นตัวของประชาชนชาวอาหรับหลายประเทศในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือเพื่อเรียกร้องการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นตลอดช่วงค.ศ. 2010-2012 ปรากฏการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งความสนใจศึกษาเปรียบเทียบว่าการเรียกร้องประชาธิปไตยของประเทศอาหรับแต่ละประเทศมีลักษณะร่วมและลักษณะต่างที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ผู้เขียนได้นำประเทศอียิปต์และอิหร่านมาเป็นกรณีศึกษาเนื่องจากผลลัพธ์ของการปฏิวัติที่แตกต่างกันของอียิปต์ที่สามารถโค่นล้มรัฐบาลประธานาธิบดีมูบารัคได้เป็นผลสำเร็จเมื่อค.ศ. 2011 ในขณะที่รัฐบาลประธานาธิบดีมะห์มูดอะห์มัดดีนีญัดของอิหร่านยังคงสามารถปกครองประเทศอยู่เช่นเดิมจนถึงค.ศ. 2013 มีมูลเหตุมาจากปัจจัยใดเป็นสำคัญ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะร่วมของอียิปต์และอิหร่านที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย คือ ปัญหาเผด็จการอำนาจนิยมของรัฐบาล ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาความขัดแย้งของชนชั้นนำทางการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ เช่น ราคาสินค้าที่สูงขึ้น อัตราการว่างงานสูง อัตราเงินเฟ้อสูง และประเด็นทางสังคมที่โครงสร้างประชากรส่วนใหญ่ของประเทศในขณะนั้นเป็นประชากรวัยแรงงานอายุระหว่าง 20-35 ปี ส่วนลักษณะต่างคือ บทบาทของกองทัพที่มีต่อรัฐบาลซึ่งผลลัพธ์ของการปฏิวัติของอียิปต์และอิหร่านแตกต่างกัน เนื่องจากกองทัพอียิปต์ให้การสนับสนุนฝ่ายประชาชน ขณะที่กองทัพอิหร่านยังคงสนับสนุนรัฐบาลอย่างแข็งขัน

คำสำคัญ: การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย, อาหรับสปริง, อียิปต์, อิหร่าน

*คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตำบลคลองหนึ่ง
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180 อีเมล limsaihua@yahoo.com

**ได้รับบทความ 6 พฤษภาคม 2559 ; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 10 มกราคม 2560

บทนำ

การปฏิวัติประชาธิปไตยในอาหรับ (Arab Spring) ถือเป็นปรากฏการณ์ทางด้านระหว่างประเทศที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนืออย่างกว้างขวาง และมีนัยสำคัญ ซึ่งแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยที่เสนอโดย Larry Diamond ว่าคลื่นลูกที่สามของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยที่นำเสนอโดย ซามูเอล ฮันติงตัน (Samuel Huntington) เมื่อค.ศ. 1991 อาจจะทำลัดสิ้นสุดลงจากการที่ภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจำนวนมากได้ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย อุดมการณ์ของโลกตะวันตกในเรื่องของเสรีนิยมทั้งทางการเมือง (ประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง) และทางเศรษฐกิจ (กลไกตลาดและเศรษฐกิจทุนนิยม) กลายเป็นทิศทางหลักของโลก โดยกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำพาแนวคิดแบบประชาธิปไตยและการเลือกตั้งไปทั่วโลกหรืออาจจะเรียกว่ากระแสประชาธิปไตยภิวัตน์ (Surachart Bamrungasuk 2011, 36) แต่ในความเป็นจริงหลายประเทศกลับไม่ได้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เป็นเพียงนำรูปแบบของประชาธิปไตยไปใช้ เช่น การเลือกตั้งการมีระบบตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจแต่ไม่ได้ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างแท้จริง (Diamond 2011) ดังแสดงให้เห็นจากการปฏิวัติประชาธิปไตยในอาหรับที่ได้แผ่ขยายไปทั่วในหลายประเทศแถบแอฟริกาเหนือและตะวันออกกลาง

ปรากฏการณ์การปฏิวัติประชาธิปไตยในอาหรับเป็นปรากฏการณ์การปฏิวัติและคลื่นของการตื่นตัวของประชาชนชาวอาหรับในหลายประเทศในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือที่ถูกฮือขึ้น

ประท้วงด้วยเงื่อนไขเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยและเงื่อนไขทางศาสนาผสมผสานกัน โดยมูลเหตุสำคัญที่จุดประกายให้ประเทศอาหรับต่าง ๆ ลุกฮือขึ้นประท้วงรัฐบาล คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศตูนีเซียเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2010 นายมุฮัมมัด โบอะซิซี จุดไฟเผาตัวเองเพื่อประท้วงรัฐบาล เนื่องจากไม่พอใจที่รัฐบาลประธานาธิบดีไซน์ อาบีดีน บิน อาลี มีการคอร์รัปชัน ไม่พัฒนาเศรษฐกิจ และทำให้เขาต้องตกงาน จนนำไปสู่การชุมนุมประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีให้ออกจากตำแหน่ง ซึ่งการชุมนุมประท้วงดังกล่าวได้กลายเป็นกระแสลูกกลมไปยังประเทศอาหรับอื่นๆ โดยรอบไม่ว่าจะเป็น อียิปต์ ลิเบีย แอลจีเรีย จอร์แดน เยเมน หรืออิหร่าน เป็นต้น

ปรากฏการณ์ร่วมดังกล่าวที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศอาหรับนำมาสู่ความสนใจศึกษาเปรียบเทียบการปฏิวัติประชาธิปไตยในอาหรับในประเทศอียิปต์และอิหร่านเพื่อหาลักษณะร่วมและลักษณะต่างที่นำไปสู่การปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของทั้งสองประเทศผู้ศึกษาเลือกศึกษาเปรียบเทียบอียิปต์และอิหร่านเนื่องจากผลลัพธ์ของการปฏิวัติที่แตกต่างกันของอียิปต์ที่สามารถโค่นล้มรัฐบาลของประธานาธิบดีมูบารัคได้ในขณะที่รัฐบาลของประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัด ดิเนียฎ์ ของอิหร่านยังคงปกครองประเทศอยู่เช่นเดิม มีมูลเหตุที่สำคัญมาจากเหตุปัจจัยใดที่เป็นเงื่อนไขสำคัญของแต่ละประเทศดังนั้นช่วงเวลาของการศึกษา คือ การพิจารณาปัจจัยหรือเงื่อนไขทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในช่วงก่อนที่จะเกิดการปฏิวัติประชาธิปไตยในอียิปต์เมื่อค.ศ. 2011 และและอิหร่านเมื่อค.ศ. 2012 บทความนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน (1) ทฤษฎี/แนวคิดในการวิเคราะห์การปฏิวัติประชาธิปไตยในอาหรับของอียิปต์และ

อิหร่าน (2) การวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยของอียิปต์และอิหร่านและ (3) สรุปโดยมีรายละเอียดดังนี้

ทฤษฎี/แนวคิดในการวิเคราะห์การปฏิวัติประชาธิปไตยในอาหรับของอียิปต์และอิหร่าน

บทความนี้ ผู้เขียนใช้แนวคิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยของนักคิดคนสำคัญต่างๆ ได้แก่ (1) รัสเทอร์ (Dankwart Rustow) (2) กิลเยโม โอดอนเนลล์ (Guillermo O'Donnell) ฟิลลิป ชมิตเตอร์ (Philippe Schmitter) และลอเรนซ์ ไวท์เฮด (Lawrence Whitehead) (3) ชามูเอล ฮันดิงตัน (Chaiwat Khamchoo and Niti Nerngchamnong 2016, 214-226) และ (4) สเตฟาน แฮกการ์ด (Stephan Haggard) และโรเบิร์ต คอฟมัน (Robert Kaufman) ดังนี้

(1) รัสเทอร์ (Dankwart Rustow) ได้เสนอตัวแบบในการวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยว่ามีเงื่อนไขพื้นฐาน คือ ความเป็นเอกภาพหรือความกลมกลืนในชาติ (National unit) โดยพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศจะต้องไม่มีข้อสงสัยในชุมชนทางการเมืองที่พวกเขาเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในขั้นตอนการเตรียมการเปลี่ยนผ่าน คือ ความขัดแย้งทางการเมือง การแบ่งขั้วที่แบ่งแยกกลุ่มคนในสังคมและการเกิดขึ้นของชนชั้นนำใหม่ที่เข้ามานำมวลชนในความขัดแย้งกับกลุ่มชนชั้นนำเดิม และเมื่อความขัดแย้งได้นำไปสู่การแบ่งขั้ว สิ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง คือ ความตระหนักในหมู่ชนชั้นนำถึงการมีอยู่ของความหลากหลายในสังคมท่ามกลางความกลมกลืนในชาติ (Diversity in unity) ความตระหนักเช่นนี้จะปูทางไปสู่การเจรจา

ตกลงเพื่อประนีประนอมระหว่างชนชั้นนำ และหากชนชั้นนำไม่สามารถตกลงกันได้ ในขั้นต้นมักจะส่งผลย้อนกลับไปสู่การต่อสู้ขัดแย้งแบ่งขั้วในสังคมเช่นเดิม แต่หากผลการประนีประนอมนำไปสู่การยอมรับการปกครองในรูปแบบของประชาธิปไตยจะส่งผลให้เกิดการก้าวจากขั้นตอนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ขั้นตอนการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาธิปไตย

(2) กิลเยโม โอดอนเนลล์ (Guillermo O'Donnell) ฟิลลิป ชมิตเตอร์ (Philippe Schmitter) และลอเรนซ์ ไวท์เฮด (Lawrence Whitehead) เน้นศึกษาบทบาทของชนชั้นนำที่มีในช่วงเปลี่ยนผ่าน โดยชี้ให้เห็นว่าการก่อตัวของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำสายพิราบ (Soft-liners) และสายเหยี่ยว (Hard-liners) เป็นชนวนเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการอำนาจนิยมไปสู่ประชาธิปไตย โดยฝ่ายแรกมักจะชี้ให้เห็นว่าในท้ายที่สุดแล้วการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยจะเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในหลายกรณีการเปลี่ยนผ่านมักจะมีจุดเริ่มต้นจากการขยายระดับเสรีภาพทางการเมือง (Liberalization) ซึ่งการตื่นตัวของภาคประชาสังคมจะสร้างแรงกดดันต่อการเปลี่ยนผ่านตามมา ในหลายกรณีอาจนำไปสู่การล่มสลายของระบอบเผด็จการ การเร่งกระบวนการเจรจาและหาข้อตกลงระหว่างชนชั้นนำและนำไปสู่การจัดการเลือกตั้งในที่สุด

(3) ชามูเอล ฮันดิงตัน เสนอว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยทุกครั้งต้องเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำทั้งที่อยู่ในอำนาจและไม่ได้อยู่ในอำนาจ ซึ่งปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แตกต่างกันของทั้งสองฝ่ายส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบอบการปกครอง (Transformation) จะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มชนชั้นนำที่อยู่

ในอำนาจมีบทบาทนำในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตย หรือการเข้ามาแทนที่ในโครงสร้างอำนาจ (Replacement) จะเกิดขึ้นเมื่อชนชั้นนำฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลแสดงบทบาทนำในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยส่งผลให้ชนชั้นนำที่เคยอยู่ในอำนาจต้องหมดอำนาจลง

(4) สเตฟาน แฮกการ์ด (Stephan Haggard) และโรเบิร์ต คอฟมัน (Robert Kaufman) เสนอว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินการของตัวแสดงทางการเมืองในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตย เช่น วิกฤตเศรษฐกิจทำให้ผู้นำเผด็จการมีอำนาจต่อรองลดลงโดยเฉพาะถ้ากลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลเป็นกลุ่มนักธุรกิจก็อาจจะไปสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลได้ (Haggard and Kaufman 1997, 266-267) นอกจากนี้วิกฤตเศรษฐกิจยังก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานหรือราคาสินค้าที่สูงขึ้นอันส่งผลให้ประชาชนไม่พอใจและออกมาชุมนุมประท้วงรัฐบาลได้

ผู้เขียนได้นำแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวไว้ข้างต้นมาเป็นกรอบการวิเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยประเด็นทางการเมืองจะวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมือง การแบ่งขั้วในสังคมของอียิปต์และอิหร่านตามแนวคิดของรัสเทอร์ วิเคราะห์ความสัมพันธ์หรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองหรือกลุ่มธุรกิจของอียิปต์และอิหร่านตามแนวคิดของซามูเอล ฮันติงตัน และกิลเยโม โอดอนเนลล์ ฟิลลิป ชมิตเตอร์และลอเรนซ์ ไวท์เฮด ส่วนประเด็นทางเศรษฐกิจจะวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจในช่วงก่อนการเกิดปฏิวัติว่ามีการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจหรือเงื่อนไขทางเศรษฐกิจอื่นใดที่นำไปสู่การปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของอียิปต์และอิหร่านตามแนวคิดของ

สเตฟาน แฮกการ์ด และโรเบิร์ต คอฟมัน และประเด็นทางสังคมจะวิเคราะห์โครงสร้างประชากรหรือสภาพสังคมของอียิปต์และอิหร่านที่เป็นเงื่อนไขในการปฏิวัติประชาธิปไตยดังกล่าว

การวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยของประเทศอียิปต์และอิหร่าน

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบอียิปต์และอิหร่านเพื่อวิเคราะห์ว่าการปฏิวัติประชาธิปไตยในอาหรับที่เป็นปรากฏการณ์ร่วมของทั้งสองประเทศมีปัจจัยการเกิดการปฏิวัติที่เป็นลักษณะร่วมและลักษณะต่างกันอย่างไร อีกทั้งยังวิเคราะห์ว่าผลลัพธ์ของการปฏิวัติที่แตกต่างกันโดยอียิปต์สามารถโค่นล้มระบอบการปกครองของรัฐบาลประธานาธิบดีมูบารัคได้สำเร็จ ในขณะที่อิหร่าน รัฐบาลประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีนีญัดไม่ได้รับผลกระทบและยังคงปกครองอิหร่านจนถึงค.ศ.2013 มีมูลเหตุมาจากปัจจัยใดเป็นสำคัญ โดยมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

กรณีศึกษาสาธารณรัฐอาหรับอียิปต์

การชุมนุมประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีมูบารัคเมื่อค.ศ.2011 มีเหตุปัจจัยหลายประการทั้งปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเมืองการปกครองของประเทศอียิปต์

แต่เดิมอียิปต์ปกครองด้วยระบอบฟาโรห์ (Pharaohs) ในค.ศ. 1171 สุลต่านแห่งแบกแดดได้สถาปนาสอลาหุดดีน ซึ่งเป็นนายทหารที่มีความสามารถในกองทัพให้เป็นสุลต่านปกครองอียิปต์และ

ได้ตั้งราชวงศ์อัยยูบีย (Ayubi) ขึ้นในอียิปต์ ต่อมาในค.ศ. 1882 อังกฤษได้เข้ายึดครองอียิปต์ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้เกิดขบวนการกลุ่มรักชาติเพื่อเรียกร้องเอกราชของอียิปต์ และในค.ศ. 1914 อังกฤษก็ได้มอบเอกราชให้แก่อียิปต์และได้จัดตั้งราชอาณาจักรอียิปต์มีกษัตริย์ปกครองต่อมาในปีค.ศ. 1952 คณะนายทหารหนุ่ม Free officers ได้ยึดอำนาจการปกครองของรัฐบาลกษัตริย์ฟารุคส่งผลทำให้การปกครองระบอบกษัตริย์สิ้นสุดลง โดยนายพลมุฮัมหมัด นาฎีฟ ผู้นำกองทัพ ได้จัดตั้งสภาคณะปฏิวัติที่ประกอบด้วยสมาชิกของ Free officers ขึ้นโดยในปี ค.ศ. 1953 สภาคณะปฏิวัติได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองของอียิปต์โดยประกาศยกเลิกระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยและได้สถาปนาระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐขึ้นแทน โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข ส่งผลให้นายพลมุฮัมหมัด นาฎีฟเป็นประธานาธิบดีคนแรกของสาธารณรัฐอียิปต์และรักษาการตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีนายยามาล अबดุล นาเซอร์ (นัซเซอร์) เป็นรองนายกรัฐมนตรี ต่อมาในค.ศ. 1954 เกิดการปฏิวัติขึ้น นายพลนาฎีฟได้พ้นสภาพการเป็นประธานาธิบดี นายยามาล अबดุล นาเซอร์ (นัซเซอร์) ได้ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีแทนโดยประธานาธิบดีนัซเซอร์ ได้ประกาศให้กลุ่มภราดรภาพมุสลิม (Muslim Brotherhood) เป็นกลุ่มผิดกฎหมายเนื่องจากกลุ่มกำลังพยายามลอบสังหารประธานาธิบดีนัซเซอร์ แต่กลุ่มก็ได้ปฏิเสธข้อกล่าวหานี้ตลอดมา กลุ่มภราดรภาพมุสลิมจึงถือเป็นกลุ่มผิดกฎหมายที่ไม่ได้รับสิทธิให้แสดงบทบาททางการเมืองในอียิปต์ได้อย่างถูกต้องและเสรีตลอดมา ในค.ศ. 1965 มีการประกาศรัฐธรรมนูญใหม่ของอียิปต์เพื่อให้ประเทศมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้ระบอบประธานาธิบดี ต่อมาประธานาธิบดีนัซเซอร์ถึงแก่

สัญกรรมเป็นเหตุให้นายอัลวา ซาดัต รองประธานาธิบดีขึ้นเป็นประธานาธิบดีแทนนายนัซเซอร์แต่นายซาดัตดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีได้เพียงไม่นานก็ถูกลอบสังหาร (Stolpestad 2011, 11) ซึ่งการเสียชีวิตของนายซาดัตทำให้นายโมฮัมหมัดฮอสนี มูบารัค (Hosni Mubarak : محمد حسني سيد مبرك) รองประธานาธิบดีเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของอียิปต์ตั้งแต่ค.ศ. 1981 เป็นต้นมา

ประธานาธิบดีมูบารัค ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของอียิปต์อย่างยาวนานนับตั้งแต่ค.ศ. 1981-2011 (30 ปี) ถือเป็นผู้นำที่ครองอำนาจยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองของอียิปต์ซึ่งพรรค National Democratic Party (NDP) ของประธานาธิบดีมูบารัคเป็นพรรครัฐบาลที่ครองเสียงส่วนใหญ่ในสภาประชาชน (Majilis Al-Sha'ab หรือ People's Assembly) จำนวน 324 ที่นั่ง จากทั้งหมด 454 ที่นั่ง (Surapol Rajbhandarak and Suraphan Thabsuwan 1980) ในช่วงแรกของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ประธานาธิบดีมูบารัคได้รับความนิยมและการสนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวางด้วยภาพลักษณ์ในการเป็นคนมีวาทศิลป์มีความเป็นผู้นำสูงและมีความสามารถในการเจรจาแก้ไขปัญหาต่างๆ แต่อย่างไรก็ดีประธานาธิบดีมูบารัคก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากเรื่องการคอร์รัปชันและการพยายามถ่ายโอนอำนาจทางการเมืองให้กับนายกามาล มูบารัค (บุตรชายประธานาธิบดี มูบารัค) ให้เป็นผู้นำอียิปต์คนต่อไปรวมทั้งยังมีการสืบเปลี่ยนตำแหน่งรัฐมนตรีเพื่อสร้างฐานการเมืองที่แข็งแกร่งของตนเองด้วย (Baizhi 2011, 122) โดย Transparency International ที่จัดอันดับการคอร์รัปชันของประเทศต่างๆ ทั่วโลก เสนอตัวเลขว่าอียิปต์มีการคอร์รัปชันอยู่ในอันดับที่ 98 จาก 178 ประเทศทั่วโลก โดยอียิปต์มีคะแนนการคอร์รัปชันอยู่ที่ 3.1 ในค.ศ. 2010

(Scale อยู่ที่ 0-10 โดยค่า 0 คือ ค่าคอร์รัปชันสูงสุด) (Transparency International 2010) ตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าปัญหาการคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่สำคัญของอียิปต์ ซึ่งการคอร์รัปชันของอียิปต์มีมูลเหตุมาจากสมัยอาณาจักรออตโตมานที่ออตโตมานได้สร้างระบบอุปถัมภ์ไว้ให้กับสังคมอียิปต์ (Thompson 2008, 212) การเมืองอียิปต์จึงมีลักษณะพิเศษ คือ การให้ความสำคัญกับเครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคลมากกว่าสิ่งอื่น (Who you know, not what you know) ที่สะท้อนภาพการคอร์รัปชันของการเมืองอียิปต์ได้อย่างชัดเจน (Aubermann, 2011, 20)

ประธานาธิบดีมูบารัคปกครองประเทศโดยใช้กฎหมายในสถานการณ์ฉุกเฉิน (Emergency law) มาตลอด 30 ปี โดยกฎหมายดังกล่าวระบุว่ารัฐไม่อนุญาตให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง ไม่อนุญาตให้มีการชุมนุมประท้วงตามท้องถนน รวมทั้งรัฐบาลสามารถจับกุมและคุมขังได้โดยไม่ต้องไต่สวนซึ่งถือเป็นการริดรอนสิทธิของประชาชนชาวอียิปต์ นอกจากนี้รัฐบาลยังพยายามแทรกแซงฝ่ายตุลาการ โดยเจ้าหน้าที่บริหารระดับสูงของรัฐบาลสามารถรื้อฟื้นการดำเนินคดีและรัฐบาลจะพยายามหาวิธีดำเนินการกับผู้พิพากษาที่พยายามสืบสวนการคอร์รัปชันของรัฐบาล จนอาจกล่าวได้ว่าอียิปต์ภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีมูบารัคมีความเป็นเผด็จการอำนาจนิยมที่ค่อนข้างสูง ซึ่ง Economist Intelligence Unit ได้ให้คะแนนตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตย (Democracy index) ของอียิปต์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือระดับเสรีภาพของประชาชน อยู่ในระดับต่ำโดยเฉลี่ยที่ 3-4 คะแนนต่อปี (Scale อยู่ที่ -10 ถึง 10) โดยในค.ศ. 2010 ช่วงก่อนการชุมนุมประท้วงอียิปต์มีค่าความเป็นประชาธิปไตยรวมที่ 3.07 คะแนน คะแนนกระบวนการเลือกตั้งและ

พหุนิยม (Electoral process and pluralism) เท่ากับ 0.83 คะแนน การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) เท่ากับ 2.78 และมีคะแนนเสรีภาพพลเมือง (Civil liberties) เท่ากับ 3.53 ซึ่งคะแนนส่วนใหญ่จะมีค่าต่ำกว่าในค.ศ. 2008 แทบทั้งสิ้น (Economist Intelligence Unit 2010)

ประเด็นเรื่องการเลือกตั้ง นับตั้งแต่ค.ศ. 1981 ประธานาธิบดีมูบารัคได้รับการเลือกตั้งโดยไม่มีคู่แข่งฝ่ายตรงข้ามขึ้นมาแย่งชิงอำนาจอย่างแท้จริงจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นการผูกขาดการเลือกตั้งของอียิปต์แต่เพียงผู้เดียวซึ่งผลการเลือกตั้งทุกครั้งพบว่าประธานาธิบดีมูบารัคได้รับเสียงสนับสนุนสูงสุด โดยใน ค.ศ. 1981 มีเสียงสนับสนุน 98.5% ใน ค.ศ. 1987 มีเสียงสนับสนุน 97.1% ใน ค.ศ. 1993 มีเสียงสนับสนุน 96.3% ใน ค.ศ. 1999 มีเสียงสนับสนุน 93.8% และใน ค.ศ. 2005 มีเสียงสนับสนุน 88.6% ซึ่งการเลือกตั้งของอียิปต์มักถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่าไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม โดยเฉพาะการเลือกตั้งใน ค.ศ. 2005 โดยมีการติดสินบนเจ้าหน้าที่ มีการใช้ตำรวจ และผู้มีอิทธิพล (Williams and Wright 2005)

ประเด็นการเรียกร้องประชาธิปไตยในอาหรับและความต้องการโค่นล้มอำนาจเผด็จการของประธานาธิบดีมูบารัค มีความสลับซับซ้อนในด้านสัมพันธภาพทางอำนาจระหว่างพลังการเมืองหลากหลายกลุ่มในรัฐบาลและสังคมการเมืองของอียิปต์อันประกอบด้วย

(1) กองกำลังฝ่ายความมั่นคงของรัฐได้แก่ตำรวจ (Al-shurta) ตำรวจจะอยู่ภายใต้การบัญชาสั่งการของกระทรวงมหาดไทยอียิปต์ซึ่งมีความใกล้ชิดและขึ้นอยู่กับประธานาธิบดีมูบารัค แต่อย่างไรก็ตามในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาหน่วยงานระดับสถานี

ตำรวจ (โรงพัก) มีความเป็นอิสระจากกระทรวงมหาดไทยมากขึ้น สถานีตำรวจบางแห่งมีการค้ายาเสพติด ริดไถหรือหาส่วยจากร้านค้าย่อยในพื้นที่ที่ดูแลอยู่ ซึ่งหากพิจารณาเจ้าหน้าที่ระดับชั้นผู้น้อยขึ้นมาจะพบว่าตำรวจเป็นกองกำลังที่รัฐบาลพึ่งพาอาศัยทางการเมืองได้ไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมีกองกำลังความมั่นคงกลาง (Central Security Services หรือ Amn al-Markazi) ที่มีความเป็นอิสระจากกระทรวงมหาดไทยโดยกองกำลังดังกล่าวเสมือนเป็นกองทัพส่วนตัวของประธานาธิบดีมูบารัคซึ่งเป็นกองกำลังที่มีเงินเดือนต่ำและไม่มีอุดมการณ์ใดๆ และในบางครั้งคนกลุ่มนี้เคยลุกฮือขึ้นต่อต้านประธานาธิบดีมูบารัคเพื่อเรียกร้องค่าแรงและเงื่อนไขการทำงานที่ดีขึ้นและส่วนสุดท้าย คือ กองทัพแห่งสาธารณรัฐอาหรับอียิปต์ ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสองกลุ่มแรก (กองกำลังความมั่นคงกลางและตำรวจ) อาจกล่าวได้ว่าแม้อียิปต์จะมีระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุขแต่แท้จริงแล้วอียิปต์ยังคงปกครองในระบอบเผด็จการทหาร ซึ่งเป็นระบอบเดียวกับสมัชชานายทหารเสรีภายใต้การนำของนาย กามาล อับเดล นัซเซอร์ที่สถาปนาขึ้นในการปฏิวัติเมื่อค.ศ. 1952 แต่ในสมัยประธานาธิบดีอันวาร์ ซาดัตที่มีการลงนามในข้อตกลงแคมป์เดวิดกับอิสราเอลภายใต้การอุปถัมภ์ของสหรัฐอเมริกาเมื่อค.ศ. 1978 เป็นเหตุให้กองทัพถูกลดบทบาทในด้านความมั่นคง กองทัพได้รับสัมปทานในการดำเนินกิจการที่ไม่เกี่ยวข้องกับทหารแต่มีรายได้สูง เช่น การสร้างศูนย์การค้าขนาดใหญ่ การดำเนินธุรกิจรีสอร์ททริมทะเล การทำธุรกิจด้านสุขภาพธุรกิจอสังหาริมทรัพย์หรือธุรกิจท่องเที่ยว (Cook 2007, 80) ซึ่งผลของการกระทำดังกล่าวของประธานาธิบดีมูบารัคได้แปรเปลี่ยนให้กองทัพอียิปต์กลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ

แต่อย่างไรก็ดีในระยะหลังกองทัพไม่ค่อยให้การสนับสนุนประธานาธิบดีมูบารัค โดยเฉพาะในช่วงที่มีการชุมนุมประท้วงเมื่อค.ศ. 2011 กองทัพของอียิปต์ ได้ “ลด” การสนับสนุนประธานาธิบดีมูบารัคและหันไปสนับสนุนกลุ่มผู้ชุมนุมแทนเห็นได้จากนายพลมุฮัมหมัด ฮุสเซ็น ทันทาวิ รัฐมนตรีกลาโหมและผู้บัญชาการสามเหล่าทัพ ได้เดินเข้าไปกลางที่ชุมนุมประท้วงเพื่อแสดงการสนับสนุนผู้ประท้วงเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2011 โดยมีเหตุปัจจัย คือ ในระยะหลังนายทหารอียิปต์เริ่มรู้สึกถึงหน้าที่อันพึงมีต่อชาติและขมขื่นใจต่อสภาพความเป็นชายชาตินักรบที่ถูกละทิ้ง ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่มากเท่าที่ควรจากการถูกทำให้เป็นอิสระจากกระทรวงมหาดไทย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเปรียบเสมือนเป็นแรงบันดาลใจให้กองทัพต้องการฟื้นฟูเกียรติยศศักดิ์ศรีของตนขึ้นมาใหม่อีกครั้ง (Kasian Tejapira 2011) ซึ่งกองทัพอียิปต์มีเพียง 2 เหล่าทัพที่ยังคงภักดีต่อประธานาธิบดีมูบารัค คือ กองทหารองครักษ์ประธานาธิบดีและกองทัพอากาศ (ประธานาธิบดีมูบารัคเป็นผู้บัญชาการทหารอากาศก่อนที่จะดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี) ในขณะที่เหล่าทหารทั่วไปไม่ค่อยสนับสนุนประธานาธิบดีเท่าใดนักกรบกับกองทัพอียิปต์เห็นว่ากลุ่มทุนเสรีนิยมใหม่ที่มีเส้นสายเกี่ยวข้องกับนาย กามาล มูบารัค (บุตรชายของประธานาธิบดีมูบารัค) เป็นศัตรูคู่แข่งทางธุรกิจที่สำคัญเนื่องจากกลุ่มธุรกิจของนาย กามาล มูบารัค ต้องการจะแปรรูปกิจการของรัฐเพื่อหาประโยชน์ให้กับธุรกิจของครอบครัวตนเอง (Barany 2011, 32)

(2) กลุ่มศาสนา คือ กลุ่มภราดรภาพมุสลิมหรือมุสลิมบราเธอร์ฮูด (Muslim Brotherhood) ที่ถือเป็นกลุ่มการเมืองฝ่ายค้าน ซึ่งกลุ่มมุสลิมบราเธอร์ฮูดในอียิปต์เริ่มมีขึ้นเมื่อค.ศ.1928 ในฐานะที่เป็นองค์กรสังคมทางศาสนาในระดับรากหญ้า มีการสอน

ศาสนาอิสลาม มีการตั้งโรงพยาบาลและวิสาหกิจขนาดเล็กเพื่อคนยากจน (Kerckhove 2012, 1) ซึ่งมุสลิมบราเธอร์ฮูด มักจะไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองของอียิปต์เนื่องจากรัฐบาลของประธานาธิบดีมูบารัคมักเน้นการดำเนินกิจการของรัฐในรูปแบบที่เป็นโลกวิสัย (Secular) ไม่เน้นการเคร่งครัดด้านศาสนาและเน้นการพัฒนาแบบตะวันตก ดังนั้นขบวนการอิสลาม (Islamic movement) จึงเรียกร้องให้ใช้แนวทางดั้งเดิมตามกฎหมายอิสลาม (Sharia law) ในการปกครองอียิปต์ (Barker 2011) ผู้นำของอียิปต์ใช้ชีวิตอย่างชาวตะวันตกและนิยมเอียงกับประเทศตะวันตกแต่กตัญญูและไม่ดูแลประชาชนของประเทศ ดังนั้นมุสลิมบราเธอร์ฮูดจึงเรียกร้องให้มีความยุติธรรมในสังคม ปฏิเสธวิถีแบบตะวันตก มีการขจัดความยากจนและการทุจริตมิชอบ เรียกร้องให้มีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองมากขึ้น และสนับสนุนการเมืองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมุสลิมบราเธอร์ฮูดถูกจัดว่าเป็นองค์กรณีศึกษาโดยตลอด เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ต่อต้านระบอบเผด็จการทหารภายใต้ผู้นำคนเดียวนับตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีนัสเซอร์หรือแม้แต่ประธานาธิบดีมูบารัค กระทั่งก็ตามกลุ่มมุสลิมบราเธอร์ฮูด ก็ได้เข้าร่วมและมีบทบาททางการเมืองในรัฐสภาของอียิปต์ในที่สุด

(3) กลุ่มคนหนุ่มสาวและกรรมกรเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการลุกฮือขึ้นต่อต้านรัฐบาลของประธานาธิบดีมูบารัคเนื่องจากไม่พอใจการบริหารประเทศที่ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจและการว่างงานในอัตราที่สูง

(4) กลุ่มทุนขนาดเล็ก/ขนาดกลางและชนชั้นกลาง ซึ่งคนกลุ่มนี้ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจและสินค้าที่ราคาแพง โดยต้องการให้ตนเองสามารถกลับมาดำเนินธุรกิจได้ในบรรยากาศ

ที่มีความหวังมากขึ้น (Anuch Arphapirom 2011, 42)

กลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้รวมตัวกันชุมนุมประท้วงโดยเริ่มต้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2011 บริเวณกรุงไคโรและในเมืองอื่นๆ ทั่วประเทศ เพื่อต่อต้านการปกครองของประธานาธิบดีมูบารัคที่ปกครองแบบเผด็จการมาอย่างยาวนานตลอด 30 ปี รวมทั้งรัฐบาลยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงได้ซึ่งกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญ คือ คนหนุ่มสาวชาวอียิปต์ โดยอาศัยสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) ในการติดต่อสื่อสารและส่งต่อข่าวสารต่างๆ ทางการเมืองระหว่างกลุ่มเพื่อรวมตัวกันประท้วงและต่อต้านรัฐบาล จนรัฐบาลต้องทำการตัดสัญญาณโทรศัพท์มือถือและปิดสัญญาณอินเทอร์เน็ตเพื่อยุติการสื่อสารระหว่างประชาชน ทำให้ทวิตเตอร์ต้องออกโปรแกรมพิเศษชื่อ Speak-2-Tweet ที่ชาวอียิปต์สามารถใช้โทรศัพท์บ้านหรือโทรศัพท์สาธารณะในการส่งข้อความผ่านทางทวิตเตอร์ได้

สภาพเศรษฐกิจของประเทศอียิปต์

นโยบายด้านเศรษฐกิจของประธานาธิบดีมูบารัคมีลักษณะแบบเดียวกับของอดีตประธานาธิบดีอันวา ซาดัต (ค.ศ. 1974) คือนโยบายเปิดประตูเสรีทางเศรษฐกิจ (Open Door Economic Policy : ODEP) เป็นการดำเนินนโยบายเพื่อเปิดเสรีเศรษฐกิจการค้าของอียิปต์ไปสู่ตลาดโลกเพื่อขยายการค้าและดึงดูดเงินลงทุนการลงทุนและเทคโนโลยีจากภายนอกประเทศ (Dessouki 1981, 410) แต่อย่างไรก็ดีนโยบายเปิดประตูเสรีทางเศรษฐกิจของอดีตรัฐบาลซาดัตกลับสร้างความร่ำรวยให้กับชนชั้นนายทุนอย่างมากจนนำไปสู่ปัญหาช่องว่างด้านรายได้ระหว่างคนรวยและคนจน ซึ่งปัญหาดังกล่าวก็สืบเนื่องมาจากจนถึงสมัยประธานาธิบดีมูบารัคเนื่องด้วยรัฐบาล

มูบารัคมักดำเนินการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มธุรกิจของตนเอง ชนชั้นนำจึงมีความร่ำรวยมากขึ้น โดยประชากรอียิปต์ทั้งหมด 80 ล้านคนมีประชากรถึงร้อยละ 20 ที่มีค่าครองชีพต่ำกว่าเส้นแบ่งระดับความยากจน (Baizhi 2011,121) อาจกล่าวได้ว่านโยบายเปิดประตูเสรีทางเศรษฐกิจทำให้เศรษฐกิจของอียิปต์อิงอยู่กับเศรษฐกิจระหว่างประเทศค่อนข้างสูงและก่อให้เกิดปัญหาภาวะเงินเฟ้อรุนแรงและเกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจสูงซึ่งข้อมูลตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจของอียิปต์จาก CIA World Factbook 2005-2012 พบว่านับตั้งแต่ ค.ศ. 2005 ประธานาธิบดีมูบารัคดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจโดยจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของอียิปต์ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาจากรายได้ประชากรต่อหัว (GDP-per capita : PPP) พบว่ามีค่าเพียง 6,600 เหรียญสหรัฐ (ค.ศ. 2010) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรที่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำกว่าแต่กลับมีรายได้ประชากรต่อหัวมากกว่าเท่ากับ 47,200 และ 34,800 เหรียญสหรัฐ (ค.ศ. 2010) ตามลำดับ นอกจากนี้การที่อียิปต์มีอัตราการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วจากจำนวน 59.3 ล้านคนในค.ศ. 1996 เป็น 83 ล้านคน ในค.ศ. 2012 (อัตราการเกิดเฉลี่ยร้อยละ 2.04 ต่อปี) มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไม่ว่าจะเป็นปัญหาการว่างงาน ปัญหาเงินเฟ้อ หรือปัญหาการบริโภคและความต้องการพลังงานที่สูง อียิปต์มีอัตราการว่างงานและภาวะเงินเฟ้อที่สูงอย่างต่อเนื่อง อียิปต์มีประชากรวัยแรงงาน (Labor force) จำนวน 22.6 ล้านคน ซึ่งในจำนวนดังกล่าวมีประชากรวัยแรงงานที่ว่างงานคิดเป็นร้อยละ 9 โดยผู้ว่างงานส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นประชากรวัยหนุ่มสาวที่มีอายุต่ำกว่า 29 ปี โดยกลุ่มผู้ว่างงานหนุ่มสาวเป็นผู้ว่างงานที่มี

การศึกษาร้อยละ 18 (Baizhi 2011, 120) ซึ่งหนุ่มสาวที่มีการศึกษาบางคนไม่มีงานทำจำเป็นต้องไปขั้บรถแท็กซี่ (Aubermann 2011,19) ซึ่งกลุ่มวัยแรงงานหนุ่มสาวที่ตกงานเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีมูบารัคให้ออกจากตำแหน่ง

อียิปต์มีอัตราเงินเฟ้อสูงโดยเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี ซึ่งปัญหาเงินเฟ้อในระดับสูงเกิดจากการที่รัฐบาลอียิปต์มักจะอุดหนุน (Subsidies) สินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น ขนมปัง (Bread) หรือธัญพืช (Grain) ซึ่งปัญหาเงินเฟ้อสูงและเศรษฐกิจตกต่ำทำให้โรงงานอุตสาหกรรมหลายโรงงานในประเทศอียิปต์ทยอยปิดตัวลงซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือกลุ่มคนวัยหนุ่มสาวที่มองไม่เห็นอนาคตในการทำมาหากินและดำรงชีพ (Fam and Alexander 2012) มูลเหตุสำคัญอีกประการของปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำของอียิปต์ คือ ภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำ เนื่องจากเศรษฐกิจของอียิปต์ผูกติดอยู่กับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กล่าวคือระบบเศรษฐกิจของอียิปต์ขึ้นอยู่กับรายได้หลัก 4 สาขา คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การที่แรงงานอียิปต์ไปทำงานในต่างประเทศ เงินภาษีจากธุรกิจในตลาดของชูเอส และเงินภาษีจากธุรกิจน้ำมัน (Golia 2009) เมื่อเศรษฐกิจโลกตกต่ำก็กดดันให้เศรษฐกิจของอียิปต์ตกต่ำลงไปด้วย นอกจากนี้ประธานาธิบดีมูบารัคยังไม่ค่อยสนับสนุนการปฏิรูปที่สำคัญและไม่มีความนโยบายหลักๆ ที่จะทำให้อียิปต์มีอนาคตที่ดีขึ้น ทำให้พื้นที่ในเมืองต่างๆ เกือบทั้งหมดของอียิปต์ขาดการบำรุงในขณะที่รัฐบาลกลับใช้จ่ายเงินงบประมาณส่วนใหญ่ของประเทศไปกับการทหารในปริมาณที่สูง โดยเพิ่มขึ้นจากจำนวน 13,333 ล้านปอนด์ในค.ศ. 2002 เป็นจำนวน 25,396 ล้านปอนด์ ในค.ศ. 2010

ซึ่งค่าใช้จ่ายด้านการทหารก็สูงขึ้นแทบทุกปี (Freeman, Cooper, Ismail, Skona and Solmirano 2011, 204) ซึ่งการใช้จ่ายเงินงบประมาณไปกับการทหารจำนวนมากก็เพื่อรักษาเสถียรภาพของระบอบการปกครองของประธานาธิบดีมูบารัค (Deeb 2007, 423) ในช่วงครึ่งปีหลังค.ศ.2010 รัฐบาลอียิปต์มีหนี้ต่างประเทศมากถึง 35 พันล้านเหรียญสหรัฐ

สภาพทางสังคมของประเทศอียิปต์

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีมูบารัคคือ ผู้ชุมนุมส่วนใหญ่เป็นประชาชนวัยหนุ่มสาวที่ไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาล โดยผลสำรวจโครงสร้างอายุประชากรชาวอียิปต์ในค.ศ. 2012 ของ CIA World Factbook พบว่าโครงสร้างอายุประชากรส่วนใหญ่ของอียิปต์อยู่ที่ประชากรวัยแรงงานที่มีอายุตั้งแต่ 25-34 ปี โดยมีสัดส่วนเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันมากนัก คนหนุ่มสาวเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้เกิดการชุมนุมประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีมูบารัคขึ้นโดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนให้คนจำนวนมากมารวมตัวเพื่อประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีมูบารัค โดยหน้าเพจเฟซบุ๊กมีความเรียกร้องให้ผู้ประท้วงทั่วทั้งอียิปต์มารวมตัวชุมนุมกันหลังจากกิจกรรมการสวดมนต์ในวันศุกร์ แต่ต่อมารัฐบาลก็สั่งปิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ในประเทศทั้งหมด ซึ่งนายมาร์ค เกรกอรี่ ผู้สื่อข่าวด้านเทคโนโลยีของสำนักข่าว BBC กล่าวว่ารัฐบาลอียิปต์ได้จำกัดการเข้าถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์แต่ผู้ประท้วงที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีก็สามารถหาวิธีการแก้ไขและเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ในที่สุด (BBC News 2011)

สถานการณ์การชุมนุมประท้วงในอียิปต์

ช่วงต้นค.ศ. 2011เกิดการชุมนุมประท้วงในอียิปต์ขึ้นโดยเริ่มต้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2011 ประชาชนจำนวน 15,000 คนและกลุ่มมุสลิมบราเธอร์ฮูดมาชุมนุมที่กรุงไคโรและในเมืองอื่นๆ ทั่วประเทศ ซึ่งกลุ่มมุสลิมบราเธอร์ฮูดมาร่วมชุมนุมแต่ไม่ได้เป็นผู้นำการชุมนุม โดยพวกเขาไม่ต้องการให้การชุมนุมครั้งนี้ถูกมองว่าเป็นการปฏิบัติอิสลาม (Kerckhove 2012,1) ซึ่งส่วนใหญ่ของกลุ่มประชาชนที่ออกมาต่อต้านรัฐบาลไม่มีแกนนำทางการเมืองเป็นผู้ชี้หน้า ผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศมองว่าการเคลื่อนไหวในครั้งนี้เป็นการร่วมแรงร่วมใจของคนหนุ่มสาวส่วนใหญ่เพื่อต่อต้านการปกครองของประธานาธิบดีมูบารัคที่ปกครองแบบเผด็จการมาอย่างยาวนานตลอด 30 ปี ประชาชนต้องการให้มีการเลือกตั้งใหม่ ต้องการให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เช่น ราคาสินค้าที่สูงขึ้น อัตราการว่างงานสูง ค่าแรงต่ำ และต้องการให้รัฐบาลดูแลประชาชนให้มากขึ้นดังเช่นที่นายมอสตาฟา อัลชาเฟย์ หนึ่งในผู้ชุมนุมประท้วงกล่าวแก่สำนักข่าว BBC ว่า “ผมอยากจะเป็นจุดจบของรัฐบาลที่ปกครองโดยระบบเผด็จการโดยนายมูบารัคพวกเราเบื่อกับต้องเผชิญกับราคาสินค้าและค่าครองชีพที่สูงขึ้นๆ ทุกวัน” (The BBC 2011) นอกจากนี้ The International Business Times ระบุว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนหนุ่มสาวชาวอียิปต์ลุกฮือขึ้นชุมนุมประท้วง คือ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ มีอัตราการว่างงานสูง และนักการเมืองในรัฐบาลมีการคอร์รัปชันสูง โดยกลุ่มผู้ชุมนุมต้องการให้รัฐบาลมีการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยด่วน (White 2011) ในวันที่ 28 มกราคม 2011 การชุมนุมประท้วง

ยังคงดำเนินต่อไปและเริ่มกระจายตัวออกไปเรื่อยๆ จนต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในกรุงไคโร อเล็กซานเดรียและซูเอซต่อมาในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2011 กลุ่มผู้ชุมนุมยังคงชุมนุมประท้วงบริเวณจัตุรัส ตะหรีร์ เรียกว่า ‘Day of Departure’ ต่อมาในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2011 เจ้าหน้าที่ระดับสูงของพรรค NDP รวมถึงผู้นำกองทัพออกแถลงการณ์ให้ประธานาธิบดี ลาออกจากตำแหน่งแต่ประธานาธิบดีแถลงผ่านโทรทัศน์ว่าจะไม่ลงจากตำแหน่งจนกว่าจะถึงการเลือกตั้งในเดือนกันยายน ค.ศ. 2011 อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากชุมนุมประท้วงที่ดำเนินมายาวนานถึง 18 วันประธานาธิบดีมูบารัค ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2011 ซึ่งการชุมนุมประท้วงครั้งนี้มีประชาชนเสียชีวิต จำนวน 846 คน และได้รับบาดเจ็บ จำนวน 6,000 คนอาจกล่าวได้ว่าการชุมนุมประท้วงในอียิปต์นับตั้งแต่ช่วงต้น ค.ศ. 2011 เป็นต้นมา เพื่อต่อต้านและขับไล่ประธานาธิบดี มูบารัคออกจากตำแหน่งมีมูลเหตุมาจากทั้งปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตย จนนำไปสู่การลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี มูบารัคที่ปกครองอียิปต์มาอย่างยาวนานตลอด 30 ปี

กรณีศึกษาสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน

การชุมนุมประท้วงขับไล่ประธานาธิบดี มะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัดมีเหตุปัจจัยหลายประการ ทั้งปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สภาพการเมืองการปกครองของประเทศอิหร่าน

ในอดีตอิหร่านปกครองโดยระบอบกษัตริย์มาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยกษัตริย์พระองค์สุดท้าย คือ พระเจ้ามุฮัมมัด เรซา ซาห์ปาร์สลาวิ ซึ่งการดำเนินนโยบายที่ให้มีการปฏิรูปที่ดินได้รับการต่อต้านเนื่องจากคนในราชวงศ์และข้าราชการใกล้ชิดได้รับที่ดินจำนวนมาก อีกทั้งผลประโยชน์ในการพัฒนาประเทศกลับตกอยู่ที่พระบรมวงศานุวงศ์ ในขณะที่ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก จนกระทั่งวันที่ 1 เมษายน 1979 เกิดการปฏิวัติในอิหร่าน เรียกว่าการปฏิวัติอิสลาม (Islamic Revolution) เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบกษัตริย์ เป็นระบอบรัฐอิสลาม (Islamic State) ภายใต้การนำของอยาตุลลอฮ์ โคไมนี (Ayatollah Komeini) ผู้นำทางศาสนาสูงสุด และนับจากนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน อิหร่านได้กลายเป็นประเทศสาธารณรัฐอิสลาม โดยยึดแนวทางศาสนาเป็นหลักกฎหมายในการปกครองประเทศอย่างเคร่งครัด และปฏิเสธแนวทางทุนนิยมตะวันตกอย่างสิ้นเชิง (Donlaya Thienthong 2008, 152) โดยมีอยาตุลเลาะห์หรือประมุขสูงสุด (Supreme leader) คือ ผู้นำทางจิตวิญญาณหรือผู้นำทางศาสนา เป็นผู้นำสูงสุดทั้งฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักร ส่วนประธานาธิบดีจะทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนทุกๆ 4 ปี (ไม่เกิน 2 สมัย) ซึ่งประธานาธิบดีที่ปกครองอิหร่านในช่วงก่อนการเรียกร้องประชาธิปไตยในอาหรับ คือ ประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัด (Mahmoud Ahmadinejad) เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีของอิหร่านเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ.

2005 ซึ่งเป็นผู้มีแนวคิดอนุรักษนิยม (Conservative) มีความเป็นชาตินิยมสูง มีท่าทีแข็งกร้าว และไม่ได้เป็นนักการศาสนาเหมือนประธานาธิบดีคนอื่น ๆ ที่ผ่านมา แต่เขาก็แสดงเจตนาธรรมที่จะมุ่งเน้นความสำคัญต่อหลักการอิสลาม

การเมืองภายในของอิหร่านแบ่งเป็น 3 ฝ่ายที่สำคัญ ได้แก่ (1) ฝ่ายอนุรักษนิยมสายเก่าดั้งเดิมของผู้นำสูงสุดอายาตุลลอฮ์ อาลี คาเมเนอี และประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัด (2) ฝ่ายอนุรักษนิยมสายกลาง (Moderate conservative) เป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยพอใจการดำเนินนโยบายของประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัด ทำให้แยกตัวออกมาตั้งเป็นกลุ่มใหม่ แต่ยังคงเป็นพันธมิตรสำคัญของฝ่ายอนุรักษนิยมสายเก่าเนื่องจากยังคงรักดีต่ออายาตุลลอฮ์ โคไมนี ผู้นำการปฏิวัติอิสลามใน ค.ศ. 1979 ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานแนวคิดฝ่ายอนุรักษนิยมมาแต่แรกเริ่ม (3) ฝ่ายปฏิรูป (Reformist) มีแนวคิดเสรีนิยมภายใต้การสนับสนุนของอดีตประธานาธิบดีโมฮัมหมัด คอตาลี ซึ่งสภาพการเมืองภายในของอิหร่านมีลักษณะผูกขาดอำนาจโดยฝ่ายอนุรักษนิยมเพียงฝ่ายเดียวโดยไม่มีขั้วอำนาจอื่นมาถ่วงดุลเหมือนในสมัยประธานาธิบดีคอตาลี กล่าวคือ ทั้งประมุขสูงสุดของอิหร่านและผู้นำฝ่ายบริหารเป็นผู้มีแนวความคิดอนุรักษนิยมแบบเดียวกัน เป็นการสะท้อนว่าพลังทางการเมืองของฝ่ายปฏิรูป (Reformist) กำลังอ่อนแอลง อาจกล่าวได้ว่าการเมืองของอิหร่านมีลักษณะเป็นคณะเผด็จการทางทหารของเหล่านักการศาสนา (Military dictatorship of the mullahtariat) ซึ่งเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ที่ประกอบไปด้วยฝ่ายของประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัด, อยาโตลเลาะห์ อาลี คาเมเนอีผู้นำสูงสุด (Supreme Leader), นักการศาสนาของฝ่ายรัฐบาล และกลุ่มกิจการทางทหารที่ผสมผสานกิจการทาง

ธุรกิจที่บริหารควบคุมโดยกองกำลังพิทักษ์การปฏิวัติอิสลาม (Islamic Revolutionary Guards Corps : IRGC) (Escobar 2011) แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัดมีกองทัพที่แข็งแกร่งคอยสนับสนุนเสริมความเข้มแข็งให้กับระบอบเผด็จการของตนกรบกับประธานาธิบดีมีการแปรรัฐวิสาหกิจโดยเฉพาะธุรกิจโทรคมนาคมเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มกองกำลังพิทักษ์การปฏิวัติอิสลาม (Metghalchi 2011, 2) ซึ่งกองกำลังพิทักษ์การปฏิวัติอิสลามถือเป็นกองทหารส่วนตัวของประมุขสูงสุดของอิหร่านที่แยกออกจากกองทัพปกติและเป็นกองกำลังที่เข้มแข็งมากที่สุดของอิหร่านที่คอยสนับสนุนรัฐบาล

ความเป็นระบอบเผด็จการอำนาจนิยมในการปกครองของประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัด สามารถแสดงให้เห็นได้จากตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตย (Democracy index) ของ Economist Intelligence Unit ค.ศ. 2007-2011 พบว่าคะแนนตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยของอิหร่านในแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นระดับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือระดับเสรีภาพของประชาชน อยู่ในระดับต่ำโดยเฉลี่ยที่ 2-3 คะแนนต่อปี (Scale อยู่ที่ -10 ถึง 10) โดยในค.ศ. 2010 ช่วงก่อนการชุมนุมประท้วงอิหร่านมีค่าความเป็นประชาธิปไตยที่ระดับ 1.98 โดยมีระดับกระบวนการเลือกตั้งและพหุนิยม (Electoral process and pluralism) เท่ากับ 0.00 มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) เท่ากับ 2.78 ซึ่งถือว่าอิหร่านมีค่าความเป็นประชาธิปไตยต่ำกว่าอียิปต์ค่อนข้างมาก

ในค.ศ. 2006 เริ่มปรากฏสิ่งที่สะท้อนว่าประชาชนเริ่มไม่นิยมในประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัดคือ ในการเลือกตั้งผู้แทนท้องถิ่นของอิหร่าน

เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2006 ผู้สมัครที่ประธานาธิบดีให้การสนับสนุนได้รับการเลือกตั้งเพียง 3 ที่นั่ง ขณะที่ฝ่ายปฏิรูปได้รับการเลือกตั้ง 4 ที่นั่ง และกลุ่มอนุรักษนิยมสายกลาง (Moderate conservative) ได้รับการเลือกตั้งมากถึง 15 ที่นั่ง (The Associated Press 2006) และในค.ศ. 2008 เริ่มมีการต่อสู้ทางการเมืองภายในระหว่างฝ่ายอนุรักษนิยม (Conservatives) และฝ่ายปฏิรูป (Reformists) เห็นได้จากเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2008 มีการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐสภาอิหร่าน (Majlis) รอบแรก จำนวน 208 ที่นั่ง และรอบที่สอง จำนวน 82 ที่นั่ง (รวมทั้งหมด 290 ที่นั่ง) ซึ่งผลการเลือกตั้งปรากฏว่าฝ่ายอนุรักษนิยมสายเก่าดั้งเดิมของผู้นำสูงสุดอายาตุลลอฮ์ อาลี คามาเนอี และประธานาธิบดี มะห์มูด อะห์หมัดดิเนญัด ได้ 117 ที่นั่ง ฝ่ายอนุรักษนิยมสายกลาง ได้ 53 ที่นั่ง และฝ่ายปฏิรูป ได้ 46 ที่นั่ง ฝ่ายชนกลุ่มน้อยทางศาสนา ได้ 5 ที่นั่ง และผู้สมัครอิสระ ได้ 69 ที่นั่ง (Donlaya Thienthong 2009, 215-216) อย่างไรก็ตามแม้ว่าผลการเลือกตั้งครั้งนี้ฝ่ายปฏิรูปจะได้ที่นั่งเพียง 46 ที่นั่ง แต่ก็เป็นที่ทราบกันดีว่าฝ่ายปฏิรูปถูกสกัดกั้นเกือบทุกทางจากผู้มีอำนาจชี้ขาดที่ส่วนใหญ่เป็นฝ่ายอนุรักษนิยม โดยผู้สมัครฝ่ายปฏิรูปถูกขัดขวางและตัดสิทธิไม่ให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง จำนวน 1,700 คน ซึ่งการที่ฝ่ายปฏิรูปถูกขัดขวางไม่ให้ลงสมัครเลือกตั้ง เนื่องจากฝ่ายปฏิรูปเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ จากประชาชนชาวอิหร่านที่เป็นชนชั้นกลางวัยหนุ่มสาว ปัญญาชน กลุ่มหัวก้าวหน้า และผู้ที่ต้องการแนวทางอิสระแม้ว่าฝ่ายอนุรักษนิยมจะชนะการเลือกตั้ง แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าที่นั่งของฝ่ายอนุรักษนิยมมีสองกลุ่ม คือ กลุ่มสายเก่าดั้งเดิมกับกลุ่มสายใหม่ ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นภาพความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของฝ่ายอนุรักษนิยม ซึ่งเป็น

ความเปราะบางที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความแข็งแกร่งของฝ่ายอนุรักษนิยมที่ครองอำนาจในอิหร่านมายาวนานนับตั้งแต่การปฏิวัติอิสลามเมื่อค.ศ. 1979 (Donlaya Thienthong 2009, 217)

ในค.ศ. 2009 สถานการณ์ที่สำคัญต่อการเมืองอิหร่าน คือ การเลือกตั้งประธานาธิบดีคนที่ 10 ของอิหร่านที่มีขึ้นในวันที่ 12 มิถุนายน 2009 โดยมีผู้สมัครจำนวน 4 คน คือ (1) นายมะห์มูด อะห์หมัดดิเนญัด ประธานาธิบดีคนปัจจุบันฝ่ายอนุรักษนิยม (2) นายโมห์เซน ราชอาฮี อดีตผู้บัญชาการกองกำลังปฏิวัติอิหร่านและเลขาธิการสภาที่ปรึกษาผู้นำสูงสุดฝ่ายอนุรักษนิยม (3) นายเมห์ดี กัรรูบี อดีตโฆษกสภามัจลิส ฝ่ายปฏิรูป (4) นายมีร์ฮอสเซ็น มุซาวี อดีตนายกรัฐมนตรีคนสุดท้ายของอิหร่าน (ค.ศ. 1981-1989) ฝ่ายปฏิรูป และเป็นผู้ที่อดีตประธานาธิบดีคอตตาลีให้การสนับสนุน (Donlaya Thienthong 2010, 169-170) ซึ่งฝ่ายที่ถูกจับตามองมากที่สุด คือ ฝ่ายอนุรักษและฝ่ายปฏิรูปที่กำลังแย่งชิงคะแนนนิยมจากประชาชน ทั้งสองฝ่ายปราศรัยหาเสียงและกล่าวหาฝ่ายตรงข้ามอย่างดุเดือด ก่อนการเลือกตั้งในวันที่ 23 พฤษภาคม 2009 รัฐบาลอิหร่านได้ปิดช่องทางการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตระบบเฟซบุ๊ก เนื่องจากมีรายงานข่าวจาก Gulf News ว่าได้มีผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนส่งข้อความโจมตีประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดิเนญัด ผ่านระบบเฟซบุ๊ก ในที่สุดผลการเลือกตั้งปรากฏว่านายมะห์มูด อะห์หมัดดิเนญัดได้รับการเลือกตั้งประธานาธิบดีเป็นสมัยที่สอง ได้คะแนนเสียง 24,527,516 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 62.63 อันดับสอง คือ นายมีร์ฮอสเซ็น มุซาวี ได้คะแนนเสียง 13,216,411 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 33.75 อันดับสาม คือ นายเรซาร์ฮิ ได้คะแนนเสียง 648,240 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 1.73 และอันดับสี่คือ นายกัรรูบี ได้คะแนนเสียง 333,635 คะแนน

คิดเป็นร้อยละ 0.89 ซึ่งการที่นายมะห์มุด อะห์หมัด ดินีญัตต์ได้รับการเลือกตั้งประธานาธิบดีเป็นสมัยที่สอง ได้สร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนหลายกลุ่ม รวมถึงผู้สมัครเลือกตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งนาย มีร์ฮอสเซ็น มุซาวิ ที่อ้างว่าเขามีผู้สนับสนุนมากกว่า 10 ล้านคน เป็นไปไม่ได้ที่เขาจะได้คะแนนเพิ่มขึ้น จากฐานเสียงเดิมเพียงเล็กน้อย เขาเชื่อว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม มีการคัดค้านผลการเลือกตั้ง โดยประชาชนออกมาชุมนุมประท้วงหลายหมื่นคน บนท้องถนนในกรุงเตหะรานและเมืองสำคัญอื่นๆ ซึ่งผู้ชุมนุมส่วนใหญ่เป็นผู้สนับสนุนนายมีร์ฮอสเซ็น มุซาวิ (ฝ่ายปฏิรูป) และกลุ่มผู้สนับสนุนอดีตประธานาธิบดี คอตามี

สภาพเศรษฐกิจของอิหร่าน

ปัญหาทางเศรษฐกิจของอิหร่านเป็นผลพวง มาจากการดำเนินนโยบายประชานิยมของ ประธานาธิบดีมะห์มุด อะห์หมัดดินีญัตต์ เช่น การขยาย การใช้จ่ายงบประมาณประจำปีโดยให้การอุดหนุน สินค้าที่จำเป็นประเภทเชื้อเพลิง อาหาร และที่อยู่อาศัย เพื่อให้มีราคาถูกลง ซึ่งรัฐบาลอิหร่านให้เงิน อุดหนุนสินค้าประเภทเชื้อเพลิงมากถึงร้อยละ 12 ของ GDP ของประเทศ (ค.ศ. 2008) รวมทั้งยังอุดหนุน สินค้าอุปโภคบริโภคราวปีละ 100,000 ล้านดอลลาร์ เพื่อไม่ให้สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาแพงมาก เกินไป นอกจากนี้รัฐบาลมีการปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ย ต่ำให้กับภาคเกษตรกรรม ภาคการท่องเที่ยว และ ภาคอุตสาหกรรม (Donlaya Thienthong 2009, 219-220) เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่าย จำนวนมากซึ่งจากการรวบรวมตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ ของอิหร่านของ CIA World Factbook ค.ศ. 2005-2012 พบว่าอัตราเงินเฟ้อของอิหร่านอยู่ในระดับสูง เรืออังกัดติดต่อกันมาหลายปีนับตั้งแต่ประธานาธิบดี

มะห์มุด อะห์หมัดดินีญัตต์ ขึ้นมาบริหารประเทศ เมื่อค.ศ. 2005 ในระหว่างค.ศ. 2005-2012 อัตรา เงินเฟ้ออยู่ระหว่างร้อยละ 13-26 เป็นเพราะรัฐบาล ใช้นโยบายการเงินและการคลัง (Monetary and Fiscal Policy) เพื่อกระตุ้นการสร้างงานให้เกิดขึ้นและ ลดภาระหนี้บางส่วนของรัฐ ซึ่งนโยบายดังกล่าว ก่อให้เกิดผลดีในระยะสั้นแต่ก่อให้เกิดปัญหาใน ระยะยาวตามมา (Donlaya Thienthong 2007, 370) ซึ่ง การที่อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับสูงส่งผลให้ค่าครองชีพ ของประชาชนสูงขึ้น สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น โรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งต้องปิดกิจการลง ทำให้เกิดการเลิกจ้างและนำไปสู่ปัญหาการว่างงาน (Mazdak 2008) ในค.ศ. 2009 ก็มีการในภาค อุตสาหกรรมในเมืองอิสฟาฮาน (เมืองใหญ่อันดับ 3 ของอิหร่าน) ค้างจ่ายค่าจ้างให้กับพนักงาน จำนวน 200 คน เป็นระยะเวลา 7 เดือน ทำให้พนักงาน ไม่พอใจอย่างมาก อีกทั้งเหมืองแร่ในจังหวัดคอร์แกน ยังไม่ได้จ่ายค่าจ้างให้กับพนักงานเป็นระยะเวลา 6 เดือน และยังมีการปลดพนักงานมากถึง 2,000 คน (Donlaya Thienthong 2010, 176)

อัตราเงินเฟ้อของอิหร่านที่สูงมากส่งผลให้ ประชาชนชาวอิหร่าน นักเศรษฐศาสตร์ และ นักการเมืองแสดงท่าทีไม่พอใจการบริหารงานของ ประธานาธิบดี โดยในเดือนเมษายน ค.ศ. 2008 นายดาเวูด ดานิช ญะฮ์ฟารี (Davoud Danesh Jafari) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและเศรษฐกิจ ให้ สัมภาษณ์ Far News Agency ต่อนโยบายเศรษฐกิจ ของประธานาธิบดีมะห์มุด อะห์หมัดดินีญัตต์อย่าง รุนแรง ว่า “...ในช่วงเวลาที่ทำงาน ไม่มีการนำผล กระทบที่ประชาชนได้รับมาคำนึงถึง และไม่มีการ วางแผนล่วงหน้าสำหรับอนาคต ปัญหาบางอย่าง เล็กน้อย แต่กลับให้ความสำคัญอันดับแรกๆ” (Donlaya Thienthong 2009, 222) เหตุการณ์ดังกล่าว

เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจการตัดสินใจด้านเศรษฐกิจจากที่เคยอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง คณะกรรมการวางแผนและการจัดการ และธนาคารกลางแห่งอิหร่าน ให้เป็นอำนาจการตัดสินใจของประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัด แต่เพียงผู้เดียว (Donlaya Thienthong 2008, 156)

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่มีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจตกต่ำของอิหร่าน คือ การที่อิหร่านแสดงจุดยืนอย่างแข็งกร้าวที่จะไม่ยุติการพัฒนาโครงการนิวเคลียร์ทำให้อิหร่านถูกสหประชาชาติดำเนินมาตรการคว่ำบาตรเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2006 อิหร่านมีความยากลำบากมากขึ้นในการดำเนินธุรกรรมทางการเงินในรูปของเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ (USD) อีกทั้งธนาคารแห่งสหภาพยุโรป Germany's Commerzban, Deutsche Bank, ธนาคาร HSBC และธนาคาร Standard Chartered ของอังกฤษก็ได้ลดการทำธุรกรรมทางการเงินกับอิหร่านด้วย (Chambers 2008) นอกจากนี้อิหร่านยังถูกลดความช่วยเหลือทางการเงินและถูกจำกัดเงินกู้ นอกจากนี้สหรัฐอเมริกาทราบดีว่าหัวใจของเศรษฐกิจอิหร่านมาจากธุรกิจเชื้อเพลิง ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2010 สหรัฐอเมริกาประกาศมาตรการคว่ำบาตรบริษัท Naftiran Intertrade เป็นบริษัทในเครือบริษัทน้ำมันของอิหร่าน และดำเนินการให้บริษัทน้ำมันต่างชาติ 4 แห่ง ได้แก่ บริษัท Total of France บริษัท Anglo-Dutch บริษัท Shell Norway's Statoil และบริษัท Eni ของอิตาลี หยุดทำธุรกิจกับอิหร่านมาตรการคว่ำบาตรส่งผลให้การส่งออกน้ำมันซึ่งเป็นหัวใจของเศรษฐกิจอิหร่านลดลงอย่างหนัก โดยมีการคาดการณ์ในเดือนกรกฎาคม 2010 ว่าอิหร่านอาจมีการผลิตน้ำมันต่ำกว่า 3 ล้านบาร์เรลต่อวันซึ่งต่ำสุดในรอบ 20 ปี (Chubin 2012, 13) และการผลิตน้ำมันที่ตกต่ำ

ลงก็ส่งผลให้อิหร่านต้องทำการปิดบ่อน้ำมันไปหลายแห่งจากปัญหาการขายน้ำมันในตลาดโลกไม่ได้

ในช่วงค.ศ. 2011-2012 เศรษฐกิจของอิหร่านก็ยังคงอยู่ในภาวะตกต่ำอันเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศดั้งเดิมที่เรื้อรังมานาน การถูกสหประชาชาติคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจกระทบกับสภาพเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่อยู่ในภาวะถดถอย สหภาพยุโรปเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจปัญหาต่างๆ ช้างต้นเป็นการยากที่สภาพเศรษฐกิจของอิหร่านจะฟื้นตัวขึ้นในเร็ววัน เมื่อเริ่มต้นค.ศ. 2012 ค่าเงินเรียลของอิหร่านในราคาตลาดอยู่ที่ระดับ 17,800 เรียลต่อดอลลาร์ แต่ต่อมาเมื่อวันอังคารที่ 2 ตุลาคม 2012 ค่าเงินอิหร่านก็ร่วงมาแตะระดับต่ำเป็นประวัติการณ์ที่ 37,500 เรียลต่อดอลลาร์ อัตราเงินเฟ้อของอิหร่านอยู่ที่ 23.6% และอัตราการว่างงานอยู่ที่ 15.5% และต่อมาเมื่อวันพุธที่ 3 ตุลาคม 2012 ประชาชนชาวอิหร่านจำนวนมากออกมาประท้วงขว้างปาก้อนหินและถังขยะที่จุดไฟใส่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ออกมาปราบปรามการจลาจลเนื่องจากไม่พึงพอใจการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัด

สภาพทางสังคมของประเทศอิหร่าน

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมประท้วงประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัดของอิหร่านที่มีความคล้ายคลึงกับกรณีของอียิปต์ คือ ผู้ชุมนุมประท้วงส่วนใหญ่เป็นประชาชนวัยหนุ่มสาวที่ไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลจากข้อมูลโครงสร้างอายุประชากรชาวอิหร่านใน ค.ศ. 2012 ของ CIA World Factbook 2012 พบว่าโครงสร้างอายุประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอิหร่านอยู่ที่ประชากรวัยแรงงานที่มีอายุตั้งแต่ 20-34 ปี โดยมีสัดส่วนเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน

มากนัก ซึ่งคนหนุ่มสาวเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้เกิดการชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลปัจจุบันซึ่งปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้การชุมนุมประท้วงขยายตัวและมีผู้มาร่วมชุมนุมจำนวนมากคือ เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและอินเทอร์เน็ต ซึ่งรัฐบาลอิหร่านได้ตัดสัญญาณและปิดกั้นการสื่อสารทุกชนิดเพื่อไม่ให้ผู้ชุมนุมชาวอิหร่านติดต่อสื่อสารกันได้ อิหร่านเป็นประเทศที่มีการทำเว็บบล็อก (Blog) ที่ใหญ่ที่สุดประเทศหนึ่ง มีการสร้างเว็บบล็อกประมาณ 60,000 บล็อกโดยรัฐบาลจะตรวจสอบการโพสต์ข้อความหรือข่าวสารต่างๆ ในเว็บบล็อกที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐบาล (Metghalchi 2011, 2) ซึ่ง The Freedom House ของสหรัฐอเมริการะบุว่าประเทศอิหร่านมีระดับสิทธิเสรีภาพในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับต่ำสุดเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2011

สถานการณ์การชุมนุมประท้วงในอิหร่าน

สถานการณ์การชุมนุมประท้วงในอิหร่านเริ่มคุกรุ่นมาตั้งแต่ค.ศ. 2009 เมื่อผลการเลือกตั้งปรากฏว่าประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัดชนะการเลือกตั้งมีผู้มาชุมนุมจำนวนหลายแสนคนและการชุมนุมก็รุนแรงขึ้น รัฐบาลสั่งใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุมจนเกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงทำให้เกิดเหตุการณ์บ้านปลายนกลายเป็นการจลาจล มีการทำลายสถานที่ราชการ ธนาคาร บ้านเรือน และรถยนต์ของประชาชน รวมทั้งมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก ซึ่งการชุมนุมประท้วงครั้งนี้ถือเป็นการชุมนุมครั้งร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์อิหร่านนับจากการปฏิวัติอิสลามเมื่อค.ศ. 1979 โดยผู้ชุมนุมประท้วงถูกจับกุมมากกว่า 170 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเคลื่อนไหวอิสระ นักข่าวนักหนังสือพิมพ์

หัวก้าวหน้า และนักการเมืองฝ่ายปฏิรูป เป็นต้น ในวันที่ 19 มิถุนายน 2009 อยาตุลลอฮ์ คอเมเนอี ประมุขสูงสุดของอิหร่าน ได้ออกมาแถลงต่อประชาชนชาวอิหร่านอย่างเป็นทางการว่าให้ชาวอิหร่านอยู่ในความสงบ ยุติการประท้วง และขอให้เคารพผลการเลือกตั้งที่ประกาศอย่างเป็นทางการแล้ว เนื่องจาก การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมภายใต้ความเข้มงวดของระบอบกฎหมายอิสลาม อย่างไรก็ตามก็ดีแม้ว่าอยาตุลลอฮ์ คอเมเนอี จะออกมาแถลงต่อประชาชน แต่การชุมนุมประท้วงก็ยังคงดำเนินอยู่เป็นระยะยาวนานมากที่สุดเป็นเวลา 7 เดือน (มิถุนายน-ธันวาคม ค.ศ.2009) และเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2011 เกิดการชุมนุมประท้วงขึ้นอีกครั้ง โดยกลุ่มผู้เคลื่อนไหวในชื่อขบวนการสีเขียว (Green movement) บริเวณกรุงเตหะรานอันเป็นผลพวงจากกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยในโลกอาหรับ ซึ่งรัฐบาลมีคำสั่งให้กองกำลังความมั่นคงสลายการชุมนุม (Escobar 2011) อย่างไรก็ตามแม้จะมีการชุมนุมต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ค.ศ.2009 -2012 ประชาชนชาวอิหร่านก็ยังไม่สามารถขับไล่ประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัดให้ออกจากตำแหน่งได้เป็นผลสำเร็จจากกล่าวได้ว่าการชุมนุมประท้วงในอิหร่านนับตั้งแต่ช่วงต้น ค.ศ.2009เป็นต้นมา เพื่อต่อต้านและขับไล่ประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์หมัดดีนีญัดออกจากตำแหน่งมีมูลเหตุมาจากทั้งปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตย

สรุป

การศึกษาปรากฏการณ์เปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยในอาหรับโดยอาศัยแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย โดยพิจารณาปัจจัยทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของอียิปต์

และอิหร่านเพื่อตอบคำถามว่าลักษณะร่วมและลักษณะต่างที่นำไปสู่การปฏิวัติของทั้งสองประเทศเป็นเช่นไรนั้น การศึกษาพบว่าปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ที่เป็นลักษณะร่วมของทั้งสองประเทศที่นำไปสู่การปฏิวัติประชาธิปไตยในอาหรับคือ (1) ปัญหาเผด็จการอำนาจนิยมของรัฐบาลทั้งสองที่มีการผูกขาดอำนาจยาวนาน โดยประธานาธิบดีมูบารัคเป็นผู้นำที่ครองอำนาจยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองของอียิปต์นาน 30 ปี (ค.ศ. 1981-2011) รัฐบาลไม่อนุญาตให้ประชาชนเคลื่อนไหวทางการเมือง รัฐบาลมีการแทรกแซงฝ่ายตุลาการส่วนประธานาธิบดีมะห์มูด อะห์มัดดีนีย์ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสองสมัยรวมระยะเวลาการครองอำนาจยาวนาน 8 ปี (ค.ศ. 2005-2013) การเมืองอิหร่านมีลักษณะผูกขาดอำนาจจากฝ่ายอนุรักษนิยมเพียงฝ่ายเดียวทั้งประมุขสูงสุดและประธานาธิบดีมีแนวคิดแบบอนุรักษนิยมสายเก่าแบบเดียวกัน เรียกว่าเป็นเผด็จการทหารของเหล่านักการศาสนาที่มีกองทัพที่แข็งแกร่งคอยสนับสนุนรัฐบาล (2) ปัญหาการคอร์รัปชัน รัฐบาลอียิปต์และอิหร่านเผชิญกับปัญหาการคอร์รัปชันในระดับสูงและโดนโจมตีเรื่องความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการเลือกตั้งที่ผ่านมา (3) ปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มชนชั้นนำทางการเมือง โดยรัฐบาลอียิปต์เผชิญปัญหากับกลุ่มการเมืองต่างๆ ที่เริ่มไม่พอใจการทำงานรัฐบาลและมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ส่วนอิหร่านก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน (4) ปัญหาเศรษฐกิจ อียิปต์และอิหร่านประสบกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ มีอัตราการว่างงานสูง และภาวะเงินเฟ้อที่สูงอย่าง

ต่อเนื่องตั้งแต่ค.ศ. 2005-2012 และ (5) ปัญหาทางสังคม คือ โครงสร้างประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอียิปต์และอิหร่านเป็นประชากรวัยแรงงานที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี ที่ไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาล โดยมีสื่อออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์เป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนให้คนจำนวนมากมาชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลเผด็จการ

ส่วนลักษณะต่าง คือ บทบาทของกองทัพที่มีต่อรัฐบาล ซึ่งแม้ว่าอียิปต์และอิหร่านจะเป็นประเทศมุสลิมแต่ก็เป็นประเทศเผด็จการที่ทหารมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการคงอยู่และเสถียรภาพของรัฐบาล ดังนั้นผลลัพธ์ของการปฏิวัติของอียิปต์และอิหร่านที่แตกต่างกันโดยอียิปต์ประชาชนสามารถโค่นล้มรัฐบาลประธานาธิบดีมูบารัคได้เนื่องจากกองทัพสนับสนุนฝ่ายประชาชน ซึ่งกองทัพอียิปต์ไม่สนับสนุนรัฐบาลประธานาธิบดีมูบารัคเนื่องด้วยความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ทางธุรกิจและเมื่อไม่มีกลุ่มทหารสนับสนุนอยู่เบื้องหลังเป็นเหตุให้ประธานาธิบดีมูบารัคถูกโค่นอำนาจลงจากการเป็นผู้นำประเทศในค.ศ. 2011 ในขณะที่อิหร่านไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครองเนื่องจากกองทัพอิหร่านที่นำโดยอยาตุล्लाห์ซึ่งเป็นผู้เดียวที่คอยสนับสนุนรัฐบาลอย่างเข้มแข็ง ดังนั้นในปรากฏการณ์การปฏิวัติที่เป็นปรากฏการณ์ร่วมกันของประเทศในอาหรับไม่ได้หมายความว่าทุกประเทศจะต้องมีผลลัพธ์การปฏิวัติที่เหมือนกัน แต่ละประเทศล้วนมีเงื่อนไขและปัจจัยเฉพาะของแต่ละประเทศที่ทำให้ผลลัพธ์การปฏิวัติมีความแตกต่างกัน

References

- Anuch Arphapirom. 2011. Korany lookkunsu tee Tunisia lae Egypt: Head pudjai lae phusadang samkan. [Tunisia and Egypt Uprising: Factors and Important actors]. *Matichon Weekly Online*, June 3. (in Thai)
- Aubermann, Ashley V. 2011. Corruption in Egypt: The effects of ‘Koosa’ on economic development and political stability. Master’s Thesis, Western Michigan University.
- Baizhi, Liao. 2011. The reasons for and the impacts of the Egypt Revolution. *CIR* 21(2): 119-127.
- Barany, Zoltan. 2011. Comparing the Arab Revolts: The role of the military. *Journal of Democracy* 22 (4): 28-39.
- Barker, Anne. 2011. Islamist groups dominate protests in Cairo. *ABC News*, July 30.
- Chambers, Madeline. 2008. German imports from Iran up despite nuclear row-paper. *Reuters News*, January 9.
- Chaiwat Khamchoo, and Niti Nerngchamnong. 2016. *Kanmuangpreabtiab: Tidsadee, naewkid lae koranesuksa*. [Comparative politics: Theories, concepts and case studies]. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Chubin, Shahram. 2012. *Iran and the Arab Spring: Ascendancy frustrated*. Gulf Research Center: GRC GULF PAPERS.
- Cook, S.A. 2007. *Ruling but not governing: The military and political development in Egypt Algeria and Turkey*. Baltimore, MD: The John Hopkins University Press.
- Deeb, M. 2007. *The government and politics of the Middle East and North Africa*. 5th ed. Boulder, CO: Westview Press.
- Dessouki, A.E.H.. 1981. Policy making in Egypt: A case study of the open door economic Policy. *Social Problems* 28 (4): 410-416.
- Diamond, Larry. 2011. Arab Spring kab vikitrakarn kong Thai: Prachatippathai nail ok. [From Arab Spring to Thai crisis: The spirit of global democratization]. Public Speaking held by King Prajadhipok’s Institute, Institute of Security and International Studies: ISIS, Thailand Democracy Watch (TDW) ; The Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. (in Thai)

- Donlaya Thienthong. 2007. Eiran. [Iran]. *Asian Journal* 2550/2007. Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. (in Thai)
- . 2008. Sarthalanarad Itsalam Eiran. [Islamic Republic of Iran]. *Asian Journal* 2551/2008. Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. (in Thai)
- . 2009. Sarthalanarad Itsalam Eiran. [Islamic Republic of Iran]. *Asian Journal* 2552/2009. Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. (in Thai)
- . 2010. Sarthalanarad Itsalam Eiran. [Islamic Republic of Iran]. *Asian Journal* 2553/2010. Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Economist Intelligence Unit. 2010. *Democracy index 2010: Democracy in retreat*. London: The Economist Group.
- Escobar, Pepe. 2011. Iran's post-Islamist generation. *Asia Times Online*, February 17.
- Fam, Mariam, and Caroline Alexander. 2011. Egypt's economy reels as capital flees. *Bloomberg Business Week*, December 2.
- Freeman-Perlo, Sam, Julian Cooper, Olawale Ismail, Elisabeth Skona and Carina Solmirano. 2011. *SIPRI yearbook 2011: Armaments, disarmament and international security*. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute.
- Golia, M. 2009. *Egypt: painting by numbers: the economic picture in Egypt is changing*. Gale Academic One File Database: The Middle East.
- Haggard, Stephan, and Robert Kaufman. 1997. The political economy of democratic Transitions: Transitions to democracy. *Comparative Politics* 29(3): 263-283.
- Kasian Tejapira. 2011. Kon Mubarak?. [The elimination of Mubarak President]. *Matichon Online*, February 19. (in Thai)
- Kerckhove, Ferry de. 2012. *Egypt's Muslim Brotherhood and the Arab Spring*. Ottawa: Canadian Defence & Foreign Affairs Institute.
- Mazdak, Siha. 2008. Iran : Inflation, privatization intensify working class struggles. *World Socialist Website*, May 29.

- Metghalchi, Nazanine. 2011. *Is Iran immune from the Arab Spring?* Madrid: A European Think Tank For Global Action-FRIDE.
- Stolpestad, Ingrid Westgaard. 2011. *The Arab Spring and international debt: Tunisia, Egypt and Bahrain's debt to Norway*. Oslo: Norwegian Church Aid and the Norwegian Coalition for Debt Cancellation (SLUG).
- Surachart Bamrungasuk. 2011. Prachatipataipiwat jak Tunesia su Egypt lae. [Democracy: From Tunesia to Egypt]. *Matichon Weekly Online*, February 11. (in Thai)
- Surapol Rajbhandarak, and Suraphan Thabsuwan. 1980. *Kanmuang rawang prathed nai Tawanookklang*, [International politics in the Middle East]. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press. (in Thai)
- The Associated Press. 2006. Iranian President suffers defeat in Local elections. *The Tuscaloosa News*, December 19.
- The BBC. 2011. Egypt protests: Anti-Mubarak demonstrators arrested. *BBC News*, January 26.
- Thompson, J. 2008. *A history of Egypt: From earliest times to the present*. New York: The American University in Cairo Press.
- Transparency International. 2010. *Corruption perceptions index 2010*. Berlin: Transparency International Secretariat.
- White, Jeremy B. 2011. Arab Spring: in foreign aid to Egypt and Tunisia, questions loom. *International Business Times*, June 17.
- Williams, Daniel, and Robin Wright. 2005. Controversy swirls over Egypt vote. *The Washington Post*, September 9.

